

TÜRKİYE’DE ELEŞTİREL OKUMA KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ*

Bilge ÇAM AKTAŞ**

Öz

Bu araştırmada Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların ortak temalar altında bir araya getirilerek incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma durum çalışması deseninde nitel bir araştırmadır. Araştırmada veriler doküman incelemesi yoluyla incelenmiş, Türkiye’de eleştirel okumaya yönelik ulaşılan 17 araştırma makalesi, 14 tez çalışması olmak üzere 31 araştırma çalışma kapsamına alınmıştır. Verilerin analizi içerik analizi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Analizden elde edilen bulgulara göre Türkiye’de eleştirel okuma kapsamındaki ilk çalışmalara 2006 yılında rastlanmıştır, doktora tezi düzeyinde yapılmış çalışma sayısı azdır, araştırmalar daha çok eleştirel okuma ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşmıştır, veriler çoğunlukla ilköğretim rencilerinden ve eleştirel okuma leği ile toplanmıştır. Araştırmalarda daha çok taramaya dayalı nicel yöntemler kullanılmış ve analizlerde de basit istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır.

***Anahtar Sözcükler:** Okuma, Eleştirel Okuma, Türkiye’de Eleştirel Okuma*

AN EVALUATION OF RESEARCHES DONE ON CRITICAL READING IN TURKEY

Abstract

The aim of this study is to investigate the researches related to critical reading in Turkey by bringing them together under a common theme. This research is a qualitative case study. The data was examined by document analysis. 31 studies (17 research articles and 14 dissertations) which are related to critical reading and can be reached in Turkey were included in the study. According to the findings first studies about critical reading in Turkey

* Bu alışma 26 – 28 Haziran 2015 tarihlerinde St. Petersburg’da dzenlenen 4th International Conference on Education’da szl bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Do.Dr.;Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Blm, bilgec@anadolu.edu.tr, 02223350580 – 3395 Anadolu University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, bilgec@anadolu.edu.tr, 02223350580 - 3395

were conducted in 2006. There are a few studies at the doctorate level which focused on the relationship between critical reading and demographical variables. Data are often collected from elementary school students with a critical reading scale. Studies based on quantitative survey methods and simple statistical techniques were used in the analysis.

Key words: Reading, Critical Reading, Critical Reading in Turkey

1. GİRİŞ

Değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlayabilmek için bireylerin bilgiye ulaşmaları, ulaştıkları bilgiyi kullanmaları, doğru bir biçimde yorumlamaları ve bu yorumlardan yola çıkarak yeni bilgiler üretebilmeleri gerekmektedir. Bu süreçte ise demokratik karar alma süreçlerine katılabilmeleri, bağımsız düşünebilmeleri, farklı bakış açılarını ve görüşleri yorumlayabilmeleri için etkili okuma becerilerine sahip olmaları beklenmektedir. Fakat bu okuma yalnızca harfleri bir araya getirerek seslendirmeye dayalı basit bir okuma becerisi olmaktan öte okunan metinden çıkarsamalar yapmayı, olaylar ve fikirler arasındaki farkı belirlemeyi, kaynakları araştırmayı, görüşleri ve gerçekleri ayırt etmeyi, yazarın amacını ve bakış açısını kavramayı ve yargılarda bulunmayı gerektiren eleştirel okuma becerisi olmalıdır.

Özdemir’e göre¹ eleştirel okuma; bireyin okudukları üzerinde düşünmesi, okuduklarını değerlendirmesi ve okuduklarıyla ilgili olarak kendi değer yargılarını kullanmayı alışkanlık haline getirmesidir. Darc ve Kammenüi² ise eleştirel okumayı yargılama ve sonuç çıkarma, gerçek ve düşünce arasındaki farkı ayırt etme ve yazarın amacını ve olaylara bakış açısını fark etme olarak tanımlamaktadır. Darc ve Kammenüi’nin tanımıyla benzerlik gösteren Cervetti, Pardales ve Damico’nun³ tanımında da yazarın amacını tanıma, görüşleri ve gerçekleri ayırt etme, çıkarımlar yapma ve yargılar oluşturma ve kaynakları araştırma becerileri üzerine odaklanılmıştır. Gallagher’e göre⁴ de eleştirel okuma, okunan metinle ilgili sorular sorulmasını, hipotez ve yargılar geliştirilmesini ve elde edilen verilerle problem çözebilmeyi kapsamaktadır. Özensoy⁵ ise okunanların yargılanması, sorgulanması, değerlendirilmesi ve güvenilir kaynaklar ve akıl yürütme ile bir sonuca varılması gibi beceriler üzerinde durmuştur. Kısaca eleştirel okuma; okunan bir metin üzerinde muhakeme yapmayı, çıkarımlarda bulunmayı, gerçek olaylar ve fikirler arasındaki farkı belirlemeyi, yazarın olaylara bakış açısını ve niyetini anlamayı kapsayan üst düzey bir beceridir.

¹ Özdemir, E. (2007). Eleştirel Okuma. (7. basım). Ankara: Bilgi.

² Darch, C. and Kammenüi, E. J. (1987). Teaching LD Students Critical Reading Skills: A Systematic Replication. *Learning Disability Quarterly*, 10(2), 82-91.

³ Cervetti, G., Pardales, M. J. & Damico, J. S. (2001). A Tale of Differences: Comparing the Traditions, Perspectives, and Educational Goals of Critical Reading and Critical Literacy. *An Electronic Journal of the International Reading Association*, 4(9). ERIC NO: EJ662487

⁴ Gallagher, K. (2004). *Deeper Reading*. Portland, ME: Stenhouse.

⁵ Özensoy, A. U. (2011). Eleştirel Okumaya Göre Düzenlenmiş Sosyal Bilgiler Dersinin Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Günümüz dünyasında bilgi çok farklı kaynaklardan üretilmekte ve bu bilgiler bireylere bilgi ve iletişim teknolojilerinin de yardımıyla hızla iletilmektedir. Bu iletilerin birey tarafından doğru bir biçimde anlaşılması, yorumlanması, değerlendirilmesi ve anlamlandırılması gerekliliği de eleştirel okuma becerisinin kazandırılmasında bir gereklilik oluşturmaktadır. Harnadek⁶ eleştirel okumayı açık bir akılla düşünme ve bilgileri keşfetme süreci olarak tanımlamış ve eleştirel bir okuyucunun özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Kanıtları gördüğü yere kadar izler.
- Bütün olasılıkları düşünür ve hesaba katar.
- Duygulardan çok akla güvenir.
- Tam düşünmeye önem verir.
- Karar vermeden önce konunun güvenilir kaynaklara dayanıp dayanmadığını hesaba katar.
- Yazarın ya da kendisinin ön yargı ve güdülerinin etkilerini tartar.
- Doğru olmaktan çok gerçeği bulmayla ilgilidir.
- Sevilmeyen ya da rağbet edilmeyen görüşleri incelemeyi reddetmez.
- Yazar, otorite ya da genelin inandığı şeylere inanmayabilir.

Paul ve Elder'a göre⁷ bilinçli okuyucular; bir amaca, bir hedefe, bir gündeme göre okuma yapan okuyuculardır. Amaçlarına göre farklı durumlarda farklı biçimlerde okurlar. Bu okuyucular; bir metni okurken metni önce muhakeme eder, kendi çıkarımlarını, kavramlarını ve fikirlerini kullanır, kişisel bakış açısıyla düşünür ama aynı zamanda da yazarın amacını, fikirlerini ortaya çıkarmaya çalışır.

Görüldüğü gibi eleştirel okuma, basitçe gösterilebilen bir beceri değildir. Bu becerinin sergilenmesi uzun bir süreç gerektirir. Eleştirel okuma becerisinin sergilenmesi için okuma öncesinde, okuma sırasında ve okuma sonrasında gerçekleştirilmesi beklenen birçok aşamanın varlığından söz edilebilir. Eleştirel bir okur; okuma öncesinde bazı araştırmaları, sezgileri; okuma sırasında not alma ve üretme, ilişkilendirme, gerekçelendirme, çıkarımda bulunma gibi düşünsel eylemleri; okuma sonrasında da yorumlama, karşılaştırma, değerlendirme gibi davranışları gerçekleştirebilmelidir⁸. Hardcastle'e (2002) göre⁹ de eleştirel okuma; okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını okuma; eserin ne zaman, ne amaçla ve kim tarafından yazıldığını belirleme, ne okuduğuyla ilgili sorular sorma, okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme, eserde verilen düşünceleri değerlendirme, eserde verilen düşünceleri belirleme ve son olarak okunan eseri daha önce okunan eserle karşılaştırma olarak sıralanan basamaklardan oluşmaktadır.

⁶ Özensoy (akt), a.g.m.

⁷ Paul, R. ve Elder, L. (2008). How to Read a Paragraph the Art of Close Reading. <file:///C:/Users/Pc/Downloads/How%20to%20Read%20a%20Paragraph%202013%20previw.pdf> (2015, 12 Ekim)

⁸ Çekici, Y. E. (2014). Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Kitaplarında Karşıt Söylem Bağlamında Eleştirel Okuma Etkinlik Örnekleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

⁹ Ünal, E. (2006). (Akt) İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri İle Okuduğunu Anlama ve Okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Fleming’e göre¹⁰ de eleştirel okuma için öncelikle metnin ana düşüncesinin anlaşılması, metinde ulaşılan sonuçların değerlendirilmesi, desteklenen düşüncelerin anlaşılması ve mantıklı sonuçların değerlendirilmesi gerekmektedir. Maker ve Lineer¹¹ de yazarın görüş açısının belirlenmesi, öncelikli düşünce ve iddiaların belirlenmesi, düşünceleri güçlendirmek için kullanılan destekleyici detayların belirlenmesi ve son olarak da bu detayların değerlendirilmesi üzerinde durmuşlardır. Yapılan açıklamalar genel olarak değerlendirildiğinde eleştirel okumanın okuma öncesi okunacak esere ilişkin farkındalık geliştirilmesini, okuma sırasında görüşler, fikirler ve düşünceler arasında bağ kurulmasını ve bu bağların ayrıntılı analizini, okuma sonrasında da kurulan bağların ve ulaşılan sonuçların değerlendirilmesini kapsayan çok boyutlu bir süreç olduğu söylenebilir.

Eleştirel okuma; öğretilebilir bir beceridir ve bu beceriye sahip öğrencilerin okul başarısı yüksektir¹². Bu nedenle eleştirel okuma becerisinin geliştirilmesinde öğretmenler önemli işleve sahiptir. Öğretmenler; eleştirel okumayı geliştirmek için araştırmayı teşvik eden demokratik sınıf ortamları oluşturmalarıdır¹³. Bu ortamlarda da merak etme, sorgulama, eleştirme ve özeleştirme yapma ve kendi kendini değerlendirme gibi etkinliklere yer verilmelidir¹⁴.

Türkiye’de eleştirel okuma, 2005 – 2006 öğretim yılında uygulamaya konulan ilköğretim programları aracılığıyla önem kazanmıştır. Özellikle bu tarihten itibaren eleştirel okuma ile ilgili çalışmaların yapılmaya başladığı görülmektedir. Türkiye’de eleştirel okuma ile ilgili önemli bulgulara sahip birçok araştırma yapılmasına karşın, bu araştırmaların süreç içerisinde kaydettikleri ilerlemeleri somut verilerle gösteren araştırmalar bulunmamaktadır. Bu gereksinimden hareketle bu araştırmada Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların ortak temalar altında bir araya getirilerek incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların yayın tipine ve yayın yılına göre dağılımı nedir?
2. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların amaçlarına göre dağılımı nedir?
3. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların yöntem ve araştırma modeline göre dağılımları nedir?

¹⁰ Flemming, L. E. (2011). *Reading for Thinking*. (7. Baskı). Boston: Houghton Mifflin Company.

¹¹ Maker, J, Lenier, M. (1996). *Academic Reading With Active Critical Thinking*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.

¹² Hoffman, J. V. (1992). *Critical Reading/Thinking Across The Curriculum: Using i-Charts To Support Learning*. *Language Arts*. 69, 121-127.

¹³ Collins, N. D. (1993). *Teaching Critical Reading Through Literature*. ED363869. (<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363869.pdf>) (2015, 12 Ekim)

¹⁴ Aşılıoğlu, B. (2008). *Bilişsel Öğrenmeler İçin Eleştirel Okumanın Önemi ve Onu Geliştirme Yolları*. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-11.

4. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların çalışma grubuna göre dağılımları nedir?

5. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı nedir?

6. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların veri analiz yöntemlerine göre dağılımı nedir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, veri toplama süreci ve verilerin analiz süreci ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

2.1.Araştırma Modeli: Araştırma nitel araştırma desenlerinden güncel bir olguyu / olayı gerçek bağlamı içerisinde inceleyen, ayrıntılı tanımlama, açıklama içeren ve sınırları çizilmiş bir sistemin derinlemesine incelenmesini temel alan, soyut bir ilke ya da düşüncenin gerçek yaşamdaki yansımaları ortaya koyan durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir¹⁵¹⁶¹⁷¹⁸¹⁹. Durum çalışmaları bir durumu betimlemek, açıklamak ve değerlendirmek amacıyla yapılabilmektedir²⁰. Bu çalışmada da Türkiye’de eleştirel okuma ile ilgili yapılmış olan çalışmaların ortak temalar altında bir araya getirilerek incelenmesi amaçlandığından betimlemeye dayalı bir durum çalışması gerçekleştirilmiştir.

2.2. Veri Toplama Süreci: Araştırmada veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılan olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir²¹. Doküman incelemesi kapsamında; Türkiye’de eleştirel okuma kapsamındagerçekleştirilen araştırmalar veri tabanları (EBSCOhost, ULAKBİM, ASOS index, Google Akademik ve YÖK Tez Merkezi) aracılığıyla incelenmiştir. Bu inceleme sırasında ilk çalışmaya Şubat 2014, son çalışmaya da Nisan 2015’te ulaşılmıştır. Türkiye’de eleştirel okuma kapsamındaki ilk yayına 2006 yılında rastlandığı için bu araştırmanın verileri 2006 – 2014 yılları ile sınırlandırılmıştır. İncelemede “eleştirel okuma” ve “critical reading” anahtar kavramları kullanılmıştır. Veri kaynaklarının seçiminde çalışmaların Türkiye’de yapılmış olması, tez çalışmalarından üretilen araştırma makalelerinin çalışma kapsamına alınmaması, bunun yerine ilgili teze ulaşılmaya çalışılması, tez çalışmaları için ise Yüksek Öğretim Kurulu Tez Tarama sayfasında yer alan ve erişime açık olan tezlerin seçilmesi ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu ölçütlere göre EK 1’de kaynakça

¹⁵ Yin, R. K. (2009). Case Study Research Design and Methods. London: Sage

¹⁶ Merriam, S. B. (2009). Qualitative Research a Guide to Design and Implementation. USA: Jossey – Bass

¹⁷ Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). Research Methods in Education. NY: Routledge.

¹⁸ Robson, C. (2002). Real World Research. Oxford: Blackwell Publishing.

¹⁹ Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²⁰ Gall, J. P., Gall, M. D. ve Borg, W.R. (1999). Applying Educational Research (A Practical Guide). (Dördüncü basım). New York: Longman.

²¹ Yıldırım ve Şimşek. a.g.e.

bilgileri sunulan 17 araştırma makalesi, 14 tez çalışması olmak üzere 31 araştırma çalışma kapsamına alınmıştır.

2.3. Veri Analizi Süreci: Verilerin analizinde Nvivo 9.0 Nitel Veri Analizi programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Bu süreçte Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar Nvivo 9.0 nitel veri analizi programında açılarak tek tek okunmuş, veriler anlamlı bölümlere ayrılarak kodlanmıştır. Daha sonra belirlenen bu kodlar bir araya getirilerek temalaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için verilerin tamamı araştırmacı ve bağımsız bir uzman tarafından ayrı ayrı eş zamanlı olarak analiz edilmiştir. Analiz süreci sonunda araştırmacı ve uzman bir araya gelerek belirledikleri tema ve kodları karşılaştırmış ve bazı tema ve kodlamalarda uzlaşmaya gitmişlerdir. Yapılan analizlere ilişkin belirlenen görüş birliği .82 olarak bulunmuştur. Bu oran, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir²².

3. BULGULAR

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular, ana tema ve alt temaları ile birlikte frekanslarını gösteren çizelgelerde sunulmuştur. Bu çalışmaların yayın tipine ve yayın yılına göre dağılımı Çizelge 1’de görülmektedir.

Çizelge 1. Yayın Tipine ve Yayın Yılına Göre Dağılım

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Makale		1	1	1		1	2	6	5	17
YL tezi	2	1			1	2	2		3	11
DR tezi	1				1	1				3

Çizelge 1’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan çalışmaların 17 tanesi makale, 11 tanesi yüksek lisans tezi, 3 tanesi de doktora tezidir. Yıllara göre dağılımlar incelendiğinde eleştirel okuma kapsamında ilk çalışmaların 2006 yılında yapıldığı, 2011 yılından itibaren ise eleştirel okuma kapsamında yapılan çalışmaların sayıca artış göstermiştir.

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların “araştırma amaçları”na göre incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular Çizelge 2’de verilmiştir.

²² Miles, M. ve Huberman, M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. USA: Sage Publications

Çizelge 2. Araştırma Amacı

Araştırma amacı	f
Eleştirel okuma ile ilişki aranan değişkenler	14
• Eleştirel okuma düzeyi ve demografik değişkenler arasındaki ilişki	6
• Eleştirel okumanın üst düzey düşünme becerilerine etkisi	1
• Eleştirel okuma - yazma eğitiminin etkisi	1
• Eleştirel okuma - görsel okuma arasındaki ilişki	1
• Görsel okuma - eleştirel okuma - Türkçe dersi akademik başarı	1
• Eleştirel okuma - eleştirel düşünme eğilimi - okuma alışkanlıkları	1
• Üstün yetenekli çocuklarda eleştirel okuma	1
• Eleştirel okuma –motivasyon	1
• Eleştirel okuma – okumaya yönelik tutum – okuduğunu anlama	1
Eleştirel Okuma Uygulamaları	5
• Eleştirel okumanın geliştirilmesinde hikaye anlatma yöntemi	1
• Kurmaca metinlerin eleştirel okuma üzerine etkisi	1
• Eleştirel okuma etkinlikleri hazırlama	1
• Sosyal Bilgiler eğitiminde eleştirel okuma	1
• Vatandaşlık ve insan hakları eğitiminde eleştirel okuma	1
• Öğretmen adayları ile eleştirel okuma eğitimi	1
• Dosyalama tekniğinin eleştirel okumaya etkisi	1
Eleştirel okuma ve öğretmen	3
Eleştirel okuma özyeterlik algısının belirlenmesi	3*
Eleştirel okumanın tanımlanması	3*
Ölçek geliştirme	2
İlköğretim programlarında eleştirel okuma	2

*Bir araştırma, iki farklı temanın kapsamına girmektedir.

Çizelge 2’de görüldüğü gibi araştırma kapsamında incelenen çalışmaların amaçları eleştirel okuma ile ilişki aranan değişkenler, eleştirel okuma uygulamaları, eleştirel okuma ve öğretmen, eleştirel okuma özyeterlik algısının belirlenmesi, eleştirel okumanın tanımlanması, ölçek geliştirme ve ilköğretim programlarında eleştirel okuma temaları altında toplanmıştır. Frekanslar incelendiğinde en çok eleştirel okuma ile demografik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacına yönelik araştırmaların yapıldığı görülmektedir.

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların “araştırma yöntemi”ne göre incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular Çizelge 3’te verilmiştir

Çizelge 3. Araştırma Yöntemi

Araştırma Yöntemi	f
Nicel	
Tarama	12*
Deneyssel	5
Nitel	
Doküman İncelemesi – Literatür taraması	4
Durum çalışması	3
Öğretim deneyi	1
Eylem araştırması	3
Karma	2
Ölçek geliştirme	2*

* Bir araştırma, iki farklı temanın kapsamına girmektedir.

Çizelge 3’te görüldüğü gibi araştırma kapsamında incelenen çalışmaların yöntemleri nicel, nitel, karma ve ölçek geliştirme çalışmaları olarak temalaştırılmıştır. Gerçekleştirilen çalışmalarda çoğunlukla taramaya dayalı nicel çalışmaların tercih edildiği görülmektedir.

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların “çalışma grubu”na göre incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular Çizelge 4’te verilmiştir

Çizelge 4. Çalışma Grubu

Çalışma Grubu	f
İlköğretim öğrencileri	11
Üniversite öğrencileri	10
Öğretmenler	4
Öğretim üyeleri	1
Üstün yetenekli çocuklar	1
Yetişkinler	1
Lise öğrencileri	1

*Bazı araştırmalarda birden fazla veri kaynağı bulunmaktadır.

Çizelge 4’te görüldüğü gibi incelenen çalışmaların çoğunluğu ilköğretim öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra sırasıyla üniversite öğrencileri ve öğretmenler gelmektedir. Öğretim üyeleri, üstün yetenekli çocuklar, yetişkinler ve lise öğrencileri ile ise yalnızca birer araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen çalışmalardan dördü teorik olarak gerçekleştirildiğinden bir çalışma grubuna yer verilmemiştir.

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların “veri toplama aracı”na göre incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 5. Veri Toplama Aracı

Veri Toplama Aracı	f
Eleştirel okuma ölçeği	8
Kaynak tarama	7
Görüşme soruları	7
Anket	6
Gözlem	4
Eleştirel okuma özyeterlik algısı ölçeği	2
Açık uçlu anket	2
Metin ve açık uçlu soru	2
Eleştirel okuma kontrol listesi	1
Portfolyo	1
Ders planı değerlendirme formu	1
Muhakeme yanlışları testi	1
Eleştirel düşünme testi	1

*Bazı araştırmalarda birden fazla veri toplama aracı birlikte kullanılmıştır.

Çizelge 5’te görüldüğü gibi incelenen çalışmalarda en çok eleştirel okuma ölçeğinin kullanıldığı, kaynak tarama, anket, gözlem ve görüşme soruları gibi veri toplama araçlarının da bunu izlediği belirlenmiştir.

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların “verilerin analizi”ne göre incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 6. Verilerin Analizi

Verilerin Analizi	F
Varyans analizi	7
Yüzde ve frekans	6
Korelasyon	5
T – testi	5
Faktör analizi	2
Kovaryans analizi	2
İçerik analizi	5
Betimsel analiz	3

*Bazı araştırmalarda birden fazla veri analizi birlikte kullanılmıştır.

Çizelge 6’da görüldüğü gibi, incelenen araştırmalarda verilerin analizinde sıklıkla varyans analizi, yüzde ve frekans, korelasyon ve t – testi analizlerinden yararlanılmıştır.

Bununla birlikte faktör analizi, kovaryans analizi, içerik analizi ve betimsel analiz gibi veri analiz yöntemleri de kullanılmıştır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, eleştirel okuma alanında Türkiye’de yayınlanan araştırmalar çeşitli açılardan incelenmiştir. İnceleme yapılırken araştırmaların yayın türü ve yayınlandığı yıl, araştırmanın amacı, yöntem, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizi yöntemlerine göre sınıflamalar yapılmış ve toplam 6 araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmada her bir araştırma sorusuna yönelik bulgular tek tek ele alınarak aşağıda tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Türkiye’de eleştirel okuma kapsamında yapılan ilk çalışmaların 2006 yılında olduğu görülmüştür. Türkiye’de 2005 – 2006 yılında uygulamaya konan ilköğretim programında eleştirel okumaya yer verilmesinin bu beceriye yönelik farkındalık kazandırdığı söylenebilir. Özellikle 2011 yılından itibaren eleştirel okuma ile ilgili çalışmaların sayıca artış göstermiştir. Bunun temelinde de ilköğretim programlarının beş yıllık süreçte uygulanması sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmek istenmesi yatabilir. Yine yapılan incelemede eleştirel okuma kapsamında yapılan çalışmaların çoğunluğunun makale düzeyinde olduğu (f=17), bunu yüksek lisans tezlerinin takip ettiği (f=11), doktora düzeyinde ise oldukça az sayıda çalışmaya (f=3) yer verildiği görülmüştür. Bu durum da eleştirel okumanın akademik yaşamda giderek ilgi kazandığını göstermekle birlikte özellikle yeni bilimsel verilerin ortaya konulduğu doktora çalışmalarında henüz yeterince önem görmediği şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle eleştirel okuma ile ilgili daha fazla sayıda doktora düzeyinde çalışmaya yer verilmelidir.

Çalışmaların çoğunluğunun eleştirel okuma ile bazı değişkenler arasında ilişki aramaya dayalı olduğu (f=14), bu değişkenlerin de çoğunluğunun demografik değişkenler(f=6) olduğu görülmüştür. Eleştirel okuma, üst düzey bir beceri olması nedeniyle birçok akademik değişken ile ilişkili bir değişkendir. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde görsel okuma, Türkçe dersi akademik başarısı, eleştirel düşünme eğilimleri ve okuma becerileriyle ilişkilerini belirleyen az sayıda çalışmaya yer verilmiştir. Yine eleştirel okuma uygulamalarıyla ilgili çalışmalar incelendiğinde eleştirel okumanın çoğunlukla Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleri kapsamında incelendiği görülmüştür. Eleştirel okumanın her alanda gerekli olduğu düşünüldüğünde farklı dersler kapsamında da eleştirel okuma uygulamalarını kapsayan çalışmalar desenlenebilir.

Çalışmalarda nicel, nitel ve karma yöntemlerin kullanıldığı ancak daha çok nicel araştırma yöntemlerinden (f=17) yararlanıldığı, nicel yöntemlerden de tarama türünün (f=12) daha sık tercih edildiği görülmüştür. Az sayıda da olsa ölçek geliştirme çalışmalarına da yer verilmiştir. Akaydın ve Çeçen’in (2015) okuma becerileri ile ilgili makaleleri inceledikleri çalışmada da nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin sıklıkla kullanılan desen

olduğu belirlenmiştir. Alan yazında nicel çalışmaların sayıca çok olmasının nedeni kısa sürede çok sayıda kişiden veri toplanabilir olması, verilerin genellenebilir olması, elde edilen bulguların objektif olarak ölçülebilmesi ve sayısal olarak ifade edilmesinin kolay olması gibi nedenlerle açıklanabilir. Sözbilir ve Kutu²³, Erdoğan, Marcinkowski ve Ok²⁴, Karadağ²⁵, Varışoğlu, Şahin ve Göktaş²⁶, Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar²⁷, Kurt ve Erdoğan²⁸, Günay ve Aydın²⁹ tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda da Türkiye’de nicel araştırma yöntemlerinin nitel araştırma yöntemlerine göre daha fazla kullanıldığı belirlenmiştir. Arık ve Türkmen³⁰ ise nitel çalışmaların daha uzun zaman gerektirmesi nedeniyle daha az kullanıldığını belirtmişlerdir. Yine Saban ve diğerleri³¹ de nitel araştırma yöntemlerinin eğitim bilimleri alanında çalışan akademisyenler tarafından nicel yöntemlere göre daha az tercih edildiğini belirtmişlerdir. Oysa nitel çalışmalar bazı durumlarda sorunu daha ayrıntılı betimleyebilmekte, derinlemesine analize olanak tanıyabilmektedir^{32,33}. Öte yandan nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntemli araştırmaların sayısının da artırılması eleştirel okumanın ne olduğu, nasıl öğretilmesi gerektiği ve eleştirel okuyucuların özelliklerinin tanımlanması anlamında önemlidir. Yine yapılan çalışmalar incelendiğinde eleştirel okuma becerisinin ölçülmesinde hep benzer ölçeklerin kullanıldığı ve yalnızca iki çalışmada ölçek geliştirmeye yer verildiği görülmüştür.

²³ Sözbilir, M. ve Kutu, H. (2008). Development and current status of science education research in Turkey. *Essays in Education*, [Special Edition], 1-22.

²⁴ Erdoğan, M., Marcinkowski, T. ve Ok, A. (2009). Content analysis of selected features of k-8 environmental education research studies in Turkey, 1997-2007. *Environmental Education Research*, 15(5), 525-548.

²⁵ Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 49-71.

²⁶ Varışoğlu, B., Şahin, A. ve Göktaş, Y. (2013). Türkçe Eğitimi Araştırmalarında Eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1767-1781.

²⁷ Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. ve Dündar, H. (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.

²⁸ Kurt, A. ve Erdoğan, M. (2015). Program Değerlendirme Araştırmalarının İçerik Analizi ve Eğilimleri; 2004-2013 Yılları Arası. *Eğitim ve Bilim*, 40(178): 199 – 224.

²⁹ Günay, R. ve Aydın, H. (2015). Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalarda Eğilim: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 40(178):1-22.

³⁰ Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Yayımlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi. (<http://www.eab.org.tr/eab/2009/pdf/488.pdf>) (2015, 8 Ekim)

³¹ Saban, A., Koçbeker Eid, B. N., Saban, A., Alan, S., Doğru, S., Ege, İ. vd. (2010). Eğitimbilim Alanında Nitel Araştırma Metodolojisi ile Gerçekleştirilen Makalelerin Analiz Edilmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 125-142.

³² Yıldırım ve Şimşek, a.g.e.

³³ Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çalışmaların çoğunluğunda ilköğretim ve üniversite öğrencileri ile çalışılmıştır. Eleştirel okuma becerisinin özellikle ilköğretim programlarında vurgulanması ilköğretim öğrencileri üzerinde yoğunlaşmayı beraberinde getirdiği gibi, Ünal³⁴ tarafından eleştirel okuma kapsamında hazırlanan ilk ölçeğin ilköğretim beşinci sınıf öğrencileri için hazırlanmış olmasının da etkisi olduğu söylenebilir. Akaydın ve Çeçen³⁵de okuma becerileri ile ilgili makaleleri inceledikleri araştırmada %42’lik bir oranla ilköğretim öğrencileri üzerinde çalışmalara yer verildiğini belirtmişlerdir. Okuma becerisinin eğitim yaşantılarının ilk yıllarında kazanılan becerilerden biri olduğu düşünüldüğünde araştırmaların da ilköğretim öğrencileri üzerinde yoğunlaşmasının aslında beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda ise araştırmacıların kolay ulaşılabilir örneklem grubunu tercih ettikleri düşünülebilir. Varışoğlu, Göktaş ve Şahin³⁶ eğitim bilimleri araştırmalarında ilkokul, ortaokul ve lisans düzeyindeki öğrencilerden sıklıkla yararlanıldığını, öğretim elemanları ve velilerden ise daha az sayıda veri toplandıığını belirlemiştir. İncelenen araştırmalarda lise öğrencileri, yetişkinler, öğretim üyeleri, üstün yetenekli çocuklar gibi gruplar üzerinde yalnızca birer araştırmada çalışma yapıldığı, öğretmenlerle yapılan çalışmaların ise yine çok az sayıda olduğu görülmüştür. Okuma eylemi yalnızca ilköğretimi kapsayan basit bir beceri değildir. Özellikle eleştirel okuma, yaşamın her alanında ve her zaman kullanılacak bir beceridir. Özellikle öğretmenler ve öğretim elemanları bu becerinin öğretiminde birincil öneme sahiptir. Bu amaçla bu örneklem gruplarına yönelik çalışmaların sayısının da artırılması gerekmektedir.

Çalışmalarda veri toplama aracı olarak sıklıkla eleştirel okumaya yönelik olarak hazırlanmış ölçeklerin kullanıldığı (f=10) görülmüştür. Bu ölçeklerden biri ilköğretim beşinci sınıf öğrencileri için hazırlanmış ve 8 çalışmada kullanılmıştır. Diğeri ise; üniversite öğrencileri için hazırlanmış iki ayrı eleştirel okuma özyeterlik algısı ölçeğidir. Görüşme soruları ve anket de ölçekten sonra sıklıkla kullanılan veri toplama araçlarıdır. Kurt ve Erdoğan³⁷, Erdoğan, Ok ve Marcinkowski³⁸, Kurtoğlu ve Seferoğlu³⁹ tarafından yapılan çalışmalarda da anket ve ölçeklerin sıklıkla kullanıldığı belirtilmiştir. Bu araçların tercih edilmesinin temel nedeninin kısa sürede çok sayıda kişiden ekonomik olarak veri toplayabilmeye olanak tanınması olduğu söylenebilir. Eleştirel okuma becerisinin ölçülmesinde özellikle her öğretim basamağı için eleştirel okuma düzeyini belirleyebilecek ölçme araçlarına gereksinim gözükmektedir. Ayrıca eleştirel okuma yalnızca ölçek ile

³⁴Ünal, a.g.e.

³⁵ Akaydın, Ş. ve Çeçen, M. A. (2015). Okuma Becerisiyle İlgili Makaleler Üzerine Bir İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 183-198.

³⁶ Varışoğlu, Göktaş ve Şahin. a.g.m.

³⁷ Kurt ve Erdoğan. a.g.m.

³⁸ Erdoğan, Ok ve Marcinkowski. a.g.m.

³⁹ Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Web Destekli Eğitime Yönelik Yapılan Araştırmalar Konusunda Bir İçerik Analizi Çalışması. *Web Destekli Öğretim Uygulamaları Sempozyumu (WebDOU-2011)*, 27-28 Eylül 2011, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

ölçülebilecek basit bir beceri değildir. Bu nedenle gözlem ve görüşme yoluyla derinlemesine veri toplanabilecek araştırmalar desenlenebilir.

İncelenen çalışmalarda yöntem ve veri toplama araçlarına paralel olarak nicel veri analizi tekniklerinin daha sık kullanıldığını görülmektedir. Nicel veri analizlerinin ise genellikle betimlemeye dayalı basit istatistik analizler olduğunu söylemek mümkündür. Az sayıda da olsa nitel veri analizleri de görülmüştür. Nicel veri analizi tekniklerinin sıklıkla görülme sebebi araştırmaların yöntemlerinde nicel yöntemlerin tercih edilmesi, yine veri toplama araçlarında ölçek ve anket gibi nicel veri toplama araçlarının kullanılmasıdır. Günay ve Aydın (2015)⁴⁰, Akaydın ve Çeçen⁴¹, Küçükkoğlu ve Ozan⁴² tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda da nicel veri analizi tekniklerinin nitel veri analizi tekniklerine göre daha sık kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Oysa nitel veri analizi verilen derinlemesine incelenerek durumun daha ayrıntılı betimlenmesine yardımcı olabilmektedir. Araştırmalarda nitel veri analizi tekniklerinin artırılabilmesi için araştırmalarda yöntem seçimlerinin de nitel ya da karma yöntem modellerine kayması gerekmektedir. Ayrıca eleştirel okumanın farklı disiplinler ve değişkenler ile ilişkisini ortaya koyacak ileri düzey istatistik uygulamalarını kapsayan araştırmalar desenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akaydın, Ş. ve Çeçen, M. A. (2015). Okuma Becerisiyle İlgili Makaleler Üzerine Bir İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 183-198.
- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Yayımlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi. (<http://www.eab.org.tr/eab/2009/pdf/488.pdf>)(2015, 8 Ekim)
- Aşlıoğlu, B. (2008). Bilişsel Öğrenmeler İçin Eleştirel Okumanın Önemi ve Onu Geliştirme Yolları. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-11.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cervetti, G., Pardales, M. J. & Damico, J. S. (2001). A Tale of Differences: Comparing the Traditions, Perspectives, and Educational Goals of Critical Reading and Critical Literacy. *An Electronic Journal of the International Reading Association*, 4(9). ERIC NO: EJ662487
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. NY: Routledge.
- Collins, N. D. (1993). Teaching critical reading through literature. *ED363869*. (<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363869.pdf>)(2015, 12 Ekim)
- Çekici, Y. E. (2014). *Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Kitaplarında Karşıt Söylem Bağlamında Eleştirel Okuma Etkinlik Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Darch, C. and Kammennui, E. J. (1987). Teaching LD Students Critical Reading Skills: A Systematic Replication. *Learning Disability Quarterly*. 10(2), 82-91.

⁴⁰ Günay ve Aydın. a.g.m.

⁴¹ Akaydın ve Çeçen.a.g.m.

⁴² Küçükkoğlu ve Ozan.a.g.m.

Erdoğan, M., Marcinkowski, T. ve Ok, A. (2009). Content analysis of selected features of k-8 environmental education research studies in Turkey, 1997-2007. *Environmental Education Research*, 15(5), 525-548.

Flemming, L. E. (2011). *Reading for Thinking*. (7. Baskı). Boston: Houghton Mifflin Company.

Gall, J. P., Gall, M. D. ve Borg, W.R. (1999). *Applying Educational Research (A Practical Guide)*. (Dördüncü basım). New York: Longman.

Gallagher, K. (2004). *Deeper Reading*. Portland, ME: Stenhouse.

Günay, R. ve Aydın, H. (2015). Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalarda Eğilim: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 40(178):1-22.

Hoffman, J. V. (1992). Critical Reading/Thinking Across The Curriculum: Using i-Charts To Support Learning. *Language Arts*. 69, 121-127.

Kurt, A. ve Erdoğan, M. (2015). Program Değerlendirme Araştırmalarının İçerik Analizi ve Eğilimleri; 2004-2013 Yılları Arası. *Eğitim ve Bilim*, 40(178): 199 – 224.

Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Web Destekli Eğitime Yönelik Yapılan Araştırmalar Konusunda Bir İçerik Analizi Çalışması. *Web Destekli Öğretim Uygulamaları Sempozyumu* (WebDOU-2011), 27-28 Eylül 2011, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Maker, J, Lenier, M. (1996). *Academic Reading With Active Critical Thinking*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research a Guide to Design and Imlementation*. USA: Jossey – Bass

Miles, M. ve Huberman, M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. USA: Sage Publications.

Robson, C. (2002). *Real World Research*. Oxford: Blackwell Publishing.

Saban, A., Koçbeker Eid, B. N., Saban, A., Alan, S., Doğru, S., Ege, İ. vd. (2010). Eğitimbilim Alanında Nitel Araştırma Metodolojisi ile Gerçekleştirilen Makalelerin Analiz Edilmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 125-142.

Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. ve Dündar, H. (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.

Sözbilir, M. ve Kutu, H. (2008). Development and current status of science education research in Turkey. *Essays in Education, [Special Edition]*, 1-22.

Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 49-71.

Küçükkoğlu, A. ve Ozan, C. (2013). Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(12), 27-47.

Özdemir, E. (2007). *Eleştirel Okuma*. (7. basım). Ankara: Bilgi.

Özensoy, A. U. (2011). *Eleştirel Okumaya Göre Düzenlenmiş Sosyal Bilgiler Dersinin EleştirelDüşünme Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Paul, R. ve Elder, L. (2008). *How to Read a Paragraph the Art of Close Reading*. <file:///C:/Users/Pc/Downloads/How%20to%20Read%20a%20Paragraph%202013%20%20previw.pdf > (2015, 12 Ekim)

Ünal, E. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri İle Okuduğunu Anlama ve Okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Varışoğlu, B., Şahin, A. ve Gökaş, Y. (2013). Türkçe Eğitimi Araştırmalarında Eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1767-1781.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yin, R. K. (2009). *Case Study Research Design and Methods*. London: Sage

Ek 1. Araştırma Kapsamına Alınan Çalışmalar

Makaleler

Aşlıoğlu, B. (2008). Bilişsel Öğrenmeler İçin Eleştirel Okumanın Önemi ve Onu Geliştirme Yolları. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-11.

Ateş, S. (2013). Eleştirel Okuma ve Bir Beceri Olarak Öğretimi. *TURJE*, 2(3): 40-49.

Batur, Z., Gülveren, H. ve Balcı, S. (2013). Müzakereli Okumanın Üst Düzey Zihinsel Becerileri Kullanmadaki Etkisinin Belirlenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1): 1033 – 1042.

Belet, D. (2011). Eleştirel Okuma Yönteminin Geliştirilmesinde Hikaye Anlatma Yönteminin Kullanılması: Öğretim Deneyi Uygulaması. *Bilig*, 59, 67-69.

Demiröz, H. (2007). Eleştirel Okuma, Anahtar Kavramları Ve Yabancı Dil Eğitimindeki Önemi. *KKEFD*, 16: 66-78.

Duran, E. (2013). Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Eleştirel Okuma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2): 351- 365.

Güneş, A. Ve Güneş, F. (2014). Eleştirel Okumanın Eğitimle İlişkisi Ve Okul Kütüphanecilerinin Rolü. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1): 182-188

Güven, M. Ve Çam Aktaş, B. (2013). Eleştirel Okuma ve Görsel Okuma Arasındaki İlişki. *Ulusal Araştırma Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 3(6): 32-45.

İçmez, S. (2009). Motivation and Critical Reading In Efl Classrooms: A Case of ELT. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 5 (2):123-147

Karabay, A. (2013).Eleştirel Okuma-Yazma Eğitimi Programının Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Dersini Planlama Ve Uygulama Sürecine Etkisi *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* , 8(8): 745-759.

Karabay, A. (2013). Eleştirel Okuma Öz Yeterlik Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13): 1107-1122.

Karadeniz, A. (2014). Eleştirel Okuma Özyeterlik Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1): 113 – 140.

Karasakaloğlu, N, Saracaloğlu, S. ve Yılmaz Özelci, S. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Okuma Öz Yeterliklerine İlişkin Algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19): 405 – 422.

Karasakaloğlu, N. ve Bulut, B. (2012). Kurmaca Metinlerin Eleştirel Okuma Becerisini Geliştirme Aracı Olarak Kullanılması, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 95-109.

Ogurlu, Ü. (2014). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Okuma İlgisi, Tutumu ve Eleştirel Okuma Becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(2): 29-41

Özmutlu, P., Gürler, İ, Kaymak, H. ve Demir, Ö. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3): 1121-1133

Sadioglu, Ö. ve Bilgin, A. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri ile Cinsiyet ve Anne – Baba Eğitim Durumu Arasındaki İlişki. *İlköğretim Online*, 7(3), 814-822.

Tezler

Tez Kaynakçası

Akyol, A. (2011). 2005 İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programında Eleştirel Okuma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Altunbay, M. (2011). *Sevinç Çokum’un Romonlarının Eleştirel Okuma Yöntemine Göre Okunması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Balıkçı, G. (2012). *Taking a Critical Step on The Way to Critical Reading: Investigation Into Critical Reading Discourse of Freshman File Students in an Advanced Reading And Writing Course*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Bardakçı, M. (2010). *The Impact of Raising Awareness About Reasoning Fallacies on The Development of Critical Reading*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Cantekin (2012). *Reading: A Quantitative Study of The Teachers of English as a Foreign Language In Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Çam, B. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Okuma Düzeyleri ile Okuduğunu Anlama, Eleştirel Okuma ve Türkçe Dersi Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Çekici, Y. E. (2014). *Rıfat Ilgaz’ın Çocuk Kitaplarında Karşıt Söylem Bağlamında Eleştirel Okuma Etkinlik Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

İşık, H. (2010). *High School Students’ Critical Reading Levels and the Relationship Between Critical Reading Level and Critical Thinking Dispositions and Reading Frequency*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Köse, N. (2006). *Effects of Portfolio Implementation and Assessment on Critical Reading and Learner Autonomy of ELT Students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.

Küçüköğlü, H. (2008). *İngilizce Öğretmen Adaylarının Eleştirel Okumaya Yönelik Özyeterlik Algıları: Dicle Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Örnekleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Orhan, Ö. (2007). *İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Eleştirel Okuma Tekniğinin Kullanımının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özensoy, A. U. (2011). *Eleştirel Okumaya Göre Düzenlenmiş Sosyal Bilgiler Dersinin Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Tosun, M. F. (2014). *Ortaokullarda Eleştirel Okuma Eğitiminin Türkçe Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Ünal, E. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri ile Okuduğunu Anlama ve Okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.